

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут «БІЕМ»
Кафедра міжнародних економічних відносин

Сизоненко Влада Владиславівна

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«ЗОВНІШНІ ТОРГОВЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З НІМЕЧЧИНОЮ»

Спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

Студентки 4 курсу _____ Сизоненко В. В.
Групи МЕ-71а

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Сизоненко В. В.

Керівник к.е.н., доцент кафедри МЕВ _____ Хомутенко Л. І.

Суми – 2021 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

на тему

«ЗОВНІШНІ ТОРГОВЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З НІМЕЧЧИНОЮ»

студентки Сизоненко Влади Владиславівни

Основний зміст кваліфікаційної бакалаврської роботи розміщено на 55 сторінках, в тому числі список використаних джерел складається із 54 джерел, і розміщений на 6 сторінках. Робота містить 2 таблиці, 3 рисунки, а також 4 додатка.

Ключові слова: МІЖНАРОДНА ТОРІВЛЯ, ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ, ЕКСПОРТ, ІМПОРТ, ТОРГІВЛЯ, ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає в аналізі зовнішньоекономічних зв'язків України з Німеччиною, розкритті структури експорту та імпорту товарів та послуг, виявленні проблем та перспектив співробітництва між країнами.

Об'єктом дослідження є зовнішньоторговельні відносини між Україною та Німеччиною.

Предметом дослідження є структура, динаміка зовнішнього торговельного співробітництва та практичні рекомендації, що до поліпшення здійснення експортно-імпортової діяльності між Україною та Німеччиною.

У процесі дослідження залежно від цілей і задач використовувались відповідні методи дослідження економічних процесів, серед яких систематизація і узагальнення, метод кількісного та статистичного аналізу, методи індукції й дедукції.

Інформаційною базою дослідження є: наукові праці провідних вітчизняних та закордонних вчених, наукові статті, матеріали Світової організації торгівлі,

статистичні дані з Посольства Федеративної Республіки Німеччини, міжнародні нормативно-правові акти.

За результатами дослідження сформульовані такі висновки:

1. Співпраця з Європейським Союзом є для України важливою умовою її інтеграції в світову спільноту, одним з аспектів успіху демократичних перетворень і переходу до повноцінних ринкових відносин, особливо тепер, коли ЄС став найбільшим центром економічного і політичного розвитку Європи, прикладом абсолютно нових відносин між державами. До того ж, ЄС є другим, після країн СНД, найбільшим торговим партнером України. Така ситуація формує актуальність проблеми визначення місця України в торгово-економічному просторі ЄС, прогнозування розвитку її подальшої співпраці з європейськими державами.

2. Торговельно-економічні відносини між Україною та Німеччиною є взаємовигідними, адже обидві країни отримують користь від співробітництва. Наша держава має більш сировинну спеціалізацію, тому експортує ще неготову продукцію до таких країн як ФРН, що мають потрібні потужності для створення кінцевого продукту. І саме за цією причиною Німеччині вигідно вести торгівлю з нами. Україні ж приносить вигравш таке співробітництво із-за експорту свого продукту та імпорту високоякісних машин та інших товарів ФРН.

3. Зовнішньоекономічна співпраця між Україною та Німеччиною є досить успішною. З кожним роком відносини в галузі торгівлі, інвестицій і спільних підприємств набирають все більший імпульс. Однак, на жаль, є й певні проблеми, які перешкоджають їх розвитку між Україною та Німеччиною, які потребують швидкого вирішення.

Одержані результати можуть бути використані у процесі розробки стратегії покращення розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та Німеччиною.

Результати даного дослідження апробовані на Міжнародній науково-практичній конференції, а також подано до друку у періодичне наукове видання, зокрема:

1) Хомутенко Л.І, Сизоненко В.В. «Зовнішні торговельні відносини України з Німеччиною» - International Economic Relations and Sustainable Development (Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток) : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 21 травня 2021 року / за заг. ред. Ю.М. Петрушенко. – Суми : Сумський державний університет, 2021.

2) наукову статтю «Зовнішні торговельні відносини України з Німеччиною», Вісник СумДУ, 2021 рік.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2021 рік

Рік захисту роботи – 2021 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут «БІЕМ»
Кафедра міжнародних економічних відносин

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Професор, д.е.н.

_____ Петрушенко Ю.М.
«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
(спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»)
студентки 4 курсу, групи МЕ -71а

Сизоненко Владі Владиславівні

1. Тема роботи «Зовнішні торговельні відносини України з Німеччиною» затверджена наказом по університету від «__» _____ 20__ року №__
2. Термін подання студентом закінченої роботи «__» _____ 2021 року
3. Мета кваліфікаційної роботи полягає у аналізі зовнішньоекономічних зв'язків України з Німеччиною, розкритті структури експорту та імпорту товарів та послуг, виявленні проблем та перспектив співробітництва між країнами.
4. Об'єкт дослідження зовнішньоторговельні відносини між Україною та Німеччиною.
5. Предмет дослідження структура, динаміка зовнішнього торговельного співробітництва та практичні рекомендації, що до поліпшення здійснення експортно-імпоротної діяльності між Україною та Німеччиною.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах наукових праць провідних вітчизняних та закордонних вчених, наукових статей, Світової організації торгівлі, статистичних даних з Посольства Федеративної Республіки Німеччини, міжнародних нормативно-правових актів.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної бакалаврської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

Розділ 1 Політико-правові та економічні засади співробітництва України з Німеччиною, термін подання - 10 квітня 2021 року.

У розділі 1 дослідити правові інструменти та історико-теоретичні аспекти співробітництва України з Німеччиною та економічні умови співробітництва в зовнішньоторговельних відносинах України з Німеччиною.

Розділ 2 дослідження поточного стану українсько - німецьких торговельних відносин, термін подання – 27 квітня 2021 року.

У розділі 2 проаналізувати динаміку товару та послуг в зовнішньоторговельних відносинах України з Німеччиною та проблемні питання зовнішньої торгівлі в українсько-німецьких відносинах.

Розділ 3 перспективи розвитку зовнішньоторговельного співробітництва України з Німеччиною, термін подання – 14 травня 2021 року.

У розділі 3 проаналізувати перспективи розвитку зовнішньоторговельного співробітництва України з Німеччиною.

8. Консультації з роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Хомутенко Л.І., к.е.н., доцент кафедри МЕВ		
2	Хомутенко Л.І., к.е.н., доцент кафедри МЕВ		
3	Хомутенко Л.І., к.е.н., доцент кафедри МЕВ		

9. Дата видачі завдання: «15» березня 2021 року

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис)

Хомутенко Л.І.

Завдання до виконання одержав _____
(підпис)

Сизоненко В. В.

ЗМІСТ

Вступ.....	8
1 Політико-правові та економічні засади співробітництва України з Німеччиною	
1.1 Правові інструменти та історико-теоретичні аспекти співробітництва України з Німеччиною	11
1.2 Економічні умови співробітництва в зовнішньоторговельних відносинах України з Німеччиною	14
2 Дослідження поточного стану українсько – німецьких торговельних відносин	
2.1 Аналіз динаміки товару та послуг в зовнішньоторговельних відносинах України з Німеччиною	17
2.2 Проблемні питання зовнішньої торгівлі в українсько-німецьких відносинах.....	21
3 Перспективи розвитку зовнішньоторговельного співробітництва України з Німеччиною	26
Висновки.....	30
Перелік джерел посилання	32
Додатки.....	388

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі, зовнішня торгівля займає провідне місце в системі міжнародних відносин, оскільки при ефективному використанні всього комплексу сучасних форм і методів міжнародних економічних відносин здатна впливати на технічне удосконалювання виробництва, підвищення продуктивності праці і якості продукції, яка виробляється. Обмін товарами і послугами на міжнародному рівні є передумовою, наслідком і причиною функціонування міжнародного поділу праці. Крім того, зовнішня торгівля є основним фактором, що забезпечує стабільне функціонування світового господарства.

Тобто в умовах глобалізації господарської діяльності для багатьох країн актуальним з теоретичної та практичної точки зору є дослідження і наукове обґрунтування перспективних напрямків і форм їх зовнішньоекономічних зв'язків. Для держав, що здійснюють перехід від замкнених національних господарств до економіки відкритого типу, зверненої до зовнішнього світу, таких як Україна, такі дослідження є особливо актуальними.

Процес становлення України як незалежної, економічно самостійної держави, пов'язаний з проблемою утвердження України на світовій арені, і в першу чергу - через її визнання як повноцінного і повноправного суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. З огляду на існуючі в Україні економічні ситуації, шлях до такого визнання може бути досить довгим (тим більше, при відсутності на старті, на державному рівні досвіду в проведенні власної зовнішньоекономічної політики). Прискорення досягнення визнання можливе лише через всебічне сприяння держави експортно-імпортової діяльності вітчизняних виробників і комерційних структур на зовнішніх ринках.

Після здобуття незалежності Україна стала самостійним суб'єктом міжнародних політичних і економічних відносин, що зумовило необхідність

визначення пріоритетів зовнішньоекономічного курсу країни. У числі пріоритетних векторів зовнішньоекономічної політики, урядом України обраний курс на європейську інтеграцію, який вперше був проголошений 3 липня 1993 року в «Основних напрямках зовнішньої політики України». Практичним виконанням цього курсу стало підписання 14 липня 1993 року в Люксембурзі Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС.

Співпраця з Європейським Союзом є для України важливою умовою її інтеграції в світову спільноту, одним з аспектів успіху демократичних перетворень і переходу до повноцінних ринкових відносин, особливо тепер, коли ЄС став найбільшим центром економічного і політичного розвитку Європи, прикладом абсолютно нових відносин між державами. До того ж, ЄС є другим, після країн СНД, найбільшим торговим партнером України. Така ситуація формує актуальність проблеми визначення місця України в торгово-економічному просторі ЄС, прогнозування розвитку її подальшої співпраці з європейськими державами.

Мета і завдання дослідження полягає в аналізі зовнішньоекономічних зв'язків України з Німеччиною, розкритті структури експорту та імпорту товарів та послуг, виявленні проблем та перспектив співробітництва між країнами. Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення таких завдань:

1. Розкрити правові інструменти та історико-теоретичні аспекти співробітництва України з Німеччиною.
2. Виявити економічні умови співробітництва в зовнішньоторговельних відносинах України з Німеччиною.
3. Проаналізувати динаміку товару та послуг в зовнішньоторговельних відносинах України з Німеччиною.
4. Дослідити проблемні питання зовнішньої торгівлі в українсько-німецьких відносинах.
5. Проаналізувати перспективи розвитку зовнішньоторговельного співробітництва України з Німеччиною.

Об'єктом дослідження є зовнішньоторговельні відносини між Україною та Німеччиною.

Предметом дослідження є структура, динаміка зовнішнього торговельного співробітництва та практичні рекомендації, що до поліпшення здійснення експортно-імпортової діяльності між Україною та Німеччиною.

У процесі дослідження залежно від цілей і задач використовувались відповідні методи дослідження економічних процесів, серед яких систематизація і узагальнення, метод кількісного та статистичного аналізу, методи індукції й дедукції.

Інформаційною базою дослідження є: наукові праці провідних вітчизняних та закордонних вчених, наукові статті, матеріали Світової організації торгівлі, статистичні дані з Посольства Федеративної Республіки Німеччини, міжнародні нормативно-правові акти.

Результати даного дослідження апробовані на Міжнародній науково-практичній конференції, а також подано до друку у періодичне наукове видання, зокрема:

3) Хомутенко Л.І, Сизоненко В.В. «Зовнішні торговельні відносини України з Німеччиною» - International Economic Relations and Sustainable Development (Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток) : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 21 травня 2021 року / за заг. ред. Ю.М. Петрушенко. – Суми : Сумський державний університет, 2021.

4) наукову статтю «Зовнішні торговельні відносини України з Німеччиною», Вісник СумДУ, 2021 рік.

1 ПОЛІТИКО ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З НІМЕЧЧИНОЮ

1.1 Правові інструменти та історико-теоретичні аспекти співробітництва України з Німеччиною

Одним з найбільших торговельних партнерів України в Європі є Німеччина, тому цілком очевидно, що ці країни мають певні зв'язки. В даний час Німеччина є одна з лідерів ЄС (табл. 1.1). Україна – усе ще на шляху виходу із пострадянського минулого, але це не створює перепон для налагодження та розвитку взаємовигідних німецько-українських відносин.

Таблиця 1.1 – Найбільші торговельні партнери України в Європі на 2021 рік

	Країна-партнер	Товарообіг, USD
1	Польща	839 928 495,14
2	Німеччина	604 039 424,91
3	Італія	294 525 286,20
4	Угорщина	260 209 319,76
5	Чехія	181 154 746,82

Початком цих відносин слугувало визнання Німеччиною України, як незалежну державу та рівного собі гравця на міжнародній економічно-політичній арені. Г. фон Буше, заступник голови дипломатичного відомства Німеччини, його представник за доручення заступника, на переговорах у Бресті оголосив, що його країна «завжди буде готова офіційно визнати незалежність України» і спонукатиме до такого ж кроку своїх союзників. Між тим у Бресті українська делегація вела переговори з представниками Центральних держав (Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія, Туреччина) щодо укладання мирного договору, тому 9 лютого 1918 р. в Бресті сторони підписали мирний договір [1].

Саме тоді грошові взаємини Німеччини та Австро-Угорщини, з Центральною Радою на офіційному рівні вперше занотовані були у «Мировому

договорі між Німеччиною, Туреччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією та Українською Народною Республікою» (Берестейський договір) від 27 січня (9 лютого 1918 р.).

Вже тоді відбувалися значні економічні зобов'язання України, які включали поставки Німеччини та Австро-Угорщини протягом чотирьох місяців, 60 млн. пудів зернових та зернобобових та борошна (приблизно 1 млн. тонн), 2 млн. 750 тис. голів великої рогатої худоби та інше [2].

Також потрібно зазначити й відносини, які виникли після підписання Рапалльського договору про поширення на союзні Російській РФСР республіки від 5 листопада 1922 року за підсумками якого Німеччина визнала УРСР незалежною державою.

Німеччина стала першою західною країною, яка створила консульство в Україні, а потім посольство. Німеччина однією з перших визнала українську незалежність.

Німеччина була однією з перших країн, яка визнала незалежність України 26 грудня 1991 р.; вже 17 січня 1992 р. між двома державами були встановлені дипломатичні відносини. Через місяць у Києві фон Бассевітц вручив грамоти і став першим послом іноземних держав в Україні, а 16 березня 1992 року Посольство України в Бонні офіційно відкрилося.

Вагомим етапом є укладення рамкового документу - Спільна декларація про основи відносин між Україною та ФРН, а також угоди про широкомасштабну економічну співпрацю, взаємний захист інвестицій [додаток Б].

Г. Коль відвідав Україну на початку вересня 1996 р.. Завдяки цьому візиту відбувся значний результат у виді досягнення довірливих, партнерських відносин між Президентом України та Федеральним канцлером Німеччини [3]. Наступним Б. Тарасюк виїхав на робочий візит 5 лютого 1999 р. до Німеччини з метою вирішення проблематики, яка пов'язана із сучасною фінансово-економічною ситуацією в Україні, її співпраці з Міжнародним валютним фондом, іншими фінансовими інституціями.

Подальшими кроками було створення та ухвалення на Гельсінському саміті ЄС Спільну стратегію Союзу стосовно України, де викладено шляхи партнерства з Україною у 10 грудня 1999 р..

Значним поштовхом до розвитку українсько-німецьких відносин став робочий візит Президента України до Берліна в січні 2001 р., що дозволив досягти змін в економічній сфері, а саме початок виплат компенсацій громадянам України - жертвам нацизму, завершення процесу повернення законному власнику "Архіву Баха", фінансова участь німецької сторони в реконструкції Свято-Успенського собору – значні віхи у відносинах з Німеччиною. Все це створило позитивну атмосферу для подальшої систематичної співпраці з впливовою європейською державою.

У 2005 р. була створена Група високого рівня з економічного співробітництва для підготовки пропозицій для урядів, реалізація яких дасть право допомагати бізнесменам у налагодженні взаємовигідної співпраці.

Обсяг експортних поставок з України до Німеччини в 2007 році становив 3,3% від загального обсягу експорту, надходження від імпорту з Німеччини 9,6%.

Отже, українсько-німецькі відносини існують ще з початку 1918 року та до сих пір. Німеччина є одним з найважливіших політичних партнерів України. Їхні стосунки підкріплені великою договірно-правовою базою. Тісна співпраця двох цих країн створила зростання рівнів інтегрованості різних галузей економіки та окремих підприємств різних країн.

Співпраця з Німеччиною є для України важливою умовою її інтеграції в світову спільноту, одним з аспектів успіху демократичних перетворень і переходу до повноцінних ринкових відносин, особливо тепер, коли Німеччина стала найбільшим центром економічного і політичного розвитку Європи, прикладом абсолютно нових відносин між державами.

1.2 Економічні умови співробітництва в зовнішньоторговельних відносинах України з Німеччиною

Створення сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) перш за все залежить від законодавства, яке регулює дану сферу та забезпечує стабільні взаємовідносини, забезпечуючи тим самим високий рівень авторитету держави, на міжнародній арені. З іншого боку, недосконала правова система здійснення зовнішньоекономічної діяльності негативно вплине на розвиток комерційних відносин України з іншими країнами, може призвести до сприятливих умов для експорту та продажу дефіцитних товарів за демпінговими цінами.

Існує багато юридичних документів, нормативних актів та доктрин, які регулюють цю діяльність. Основний юридичний документ, що регулює експортно-імпортні операції в Україні Закон "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16 квітня 1991 року [4], [додаток В] .

Не менш важливим у зовнішньоторговельних відносинах є «Договір між Україною та Федеративною Республікою Німеччина про розвиток широкомасштабного співробітництва у сфері економіки, промисловості, науки і техніки» від 5 листопада 1993 року [додаток Г].

Іншою важливою основою є положення Конституції України, що зовнішня політика України спрямована на забезпечення її національних інтересів та безпеки через підтримання миру, та взаємовигідна співпраця з членами міжнародного співтовариства загально визнані принципи та норми міжнародного права [5]. Тому в законодавстві є всі умови і права щодо розвитку та співробітництва України з іншими державами.

Політичний курс і зміна безпеки українсько-німецького співробітництва відрізняється високими, якісними результатами: підтримкою Німеччини позиції України щодо неприпустимості розміщення ядерної зброї на території країн Центральної та Східної Європи; прагнення української держави до інтеграції в

європейські структури і процесів розвитку відносин особливого партнерства з НАТО. Важлива роль належить Німеччині в розгляді України як потенційного кандидата на вступ до ЄС. Це дозволяє визначити європейські політичні та оборонні організації особливими механізмами співробітництва України з Німеччиною для реалізації завдань української зовнішньої політики, адже події в Україні створюють ефекти для всіх країн і основних торгових партнерів. У разі подальшої нестабільності зростають ризики порушення торгових і фінансових зв'язків в регіоні.

Для отримання доступу до ринків ЄС, а саме Німеччини, виникає необхідність виконання певних умов, добросовісної торгівлі як на національному рівні, так і на рівні ЄС. Розглянемо особливості та умови експорту, наведемо переліки необхідних документів, опис процедур обов'язкових для проходження українськими експортерами, а також зазначені вимоги до самого продукту.

Необхідна наявність документів, для входу до ринків ЄС:

— облікова картка. Акредитація та номер особистого рахунку початковими документами для митних процедур, які видаються митними органами протягом 2 днів;

— зовнішньо - економічний контракт. Має бути зазначена інформація щодо умови доставки, умов оплати, предмету договору, ціни та загальної вартості продукції;

— сертифікат EUR.1. Представляється у разі ввезення на митну територію Німеччини для доказу, що товар є українського походження та відповідає певним правилам та вимогам;

— специфікація продукції. Документ, який характеризує товар, тобто його обсяг, одиницю виміру, ціну за одиницю, загальну вартість партії;

— інвойс (Рахунок - фактура). Цей платіжний документ має містити дані про продавця, покупця, товар за його ціну, умови продажу та доставки;

— пакувальний лист. Має містити інформацію про вагу партії товару, кількісні характеристики продукту, пакувальні матеріали [6].

Отже, на сьогоднішній день питання регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні, яке стосується зовнішньої торгівлі, набуває особливого значення. Існує безліч правових документів, положень та доктрин, які регулюють дану діяльність. Співробітництво цих держав має певні особливості, що характеризують їх взаємозв'язки, а саме: прагнення української держави до інтеграції в європейські структури і процесів розвитку відносин особливого партнерства з НАТО, підтримка Німеччиною позиції України щодо неприпустимості розміщення ядерної зброї на території країн Центральної та Східної Європи. Також зазначили, що необхідними умовами для виходу на ринок ЄС є певні документи, які визначає Посольство України у Федеративній Республіці Німеччини.

2 ДОСЛІДЖЕННЯ ПОТОЧНОГО СТАНУ УКРАЇНСЬКО - НІМЕЦЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

2.1 Аналіз динаміки товару та послуг в зовнішньоторговельних відносинах України з Німеччиною

Зовнішньоторговельні відносини між Україною та Німеччиною мають давню історію. Наразі вони перебувають у своєрідному випробувальному періоді: за останні роки дві країни зіткнулися з багатьма можливостями для виведення відносин на новий рівень. Зокрема, цьому сприяло підписання Україною угоди про вільну торгівлю з ЄС та скасування ввізних мит з Європейського Союзу. Однак протягом цього часу Україна повинна продемонструвати, ФРН саме те, що вони цінують у партнерстві з іншими країнами: здатність дотримуватися чітких правил гри та здатність виконувати свої зобов'язання [7].

Федеративна Республіка Німеччина експортує в Україну машини, транспортні засоби, хімічну продукцію та електротехнічні вироби. Найважливішими товарами українського експорту є текстиль, одяг, метали, сплави, залізні вироби та хімічна продукція. Багато німецьких фірм мають свої представництва в Україні. Окрім Посольства Німеччини, їхніми інтересами в Україні опікується також "Делегація німецької економіки", яка представляє Асоціацію торговельно-промислових палат Німеччини [8].

Торговельно-економічне співробітництво України та найсильнішої економіки Європейського Союзу дещо знизилась у зв'язку з пандемією. Згідно з даними 2020 року ФРН продовжує бути одним зі світових лідерів у торгівлі з нашою державою, посідає шосте місце серед країн світу за обсягом українського експорту та третє – за обсягом імпорту. Серед країн Європи Німеччина посідає друге місце за обсягами торгівлі з нашою державою [6].

Таблиця 2.1 - Показники двосторонньої торгівлі товарами та послугами за даними Держстату України (млн. дол .США)

	2017	2018	2019	2020	2020/2019, млн. дол. США
Товарообіг	6,452	7,246	8,167	7,227	-0,94
Експорт	1,760	2,211	2,392	2,082	-0,31
Імпорт	4,691	5,034	5,775	5,145	-0,62
Сальдо	-2,931	-2,823	-3,383	-3,063	+0,32

У 2020 році обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та ФРН, враховуючи карантинні обмеження та як результат зниження обсягів міжнародної торгівлі, скоротився на 11,47% і склав близько 7,2 млрд.дол.США. При цьому обсяг українського експорту зріс до майже 2,08 млрд.дол.США, тоді як обсяги імпорту з ФРН сягнули 5,1 млрд.дол.США [8].

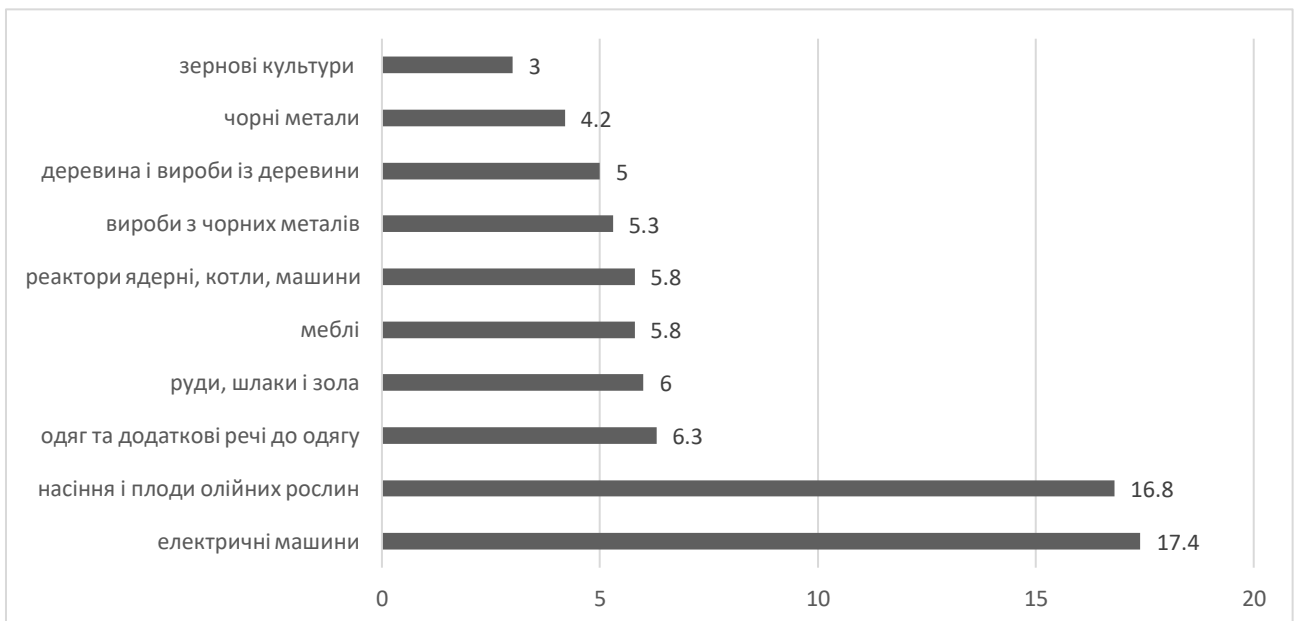

Рисунок 2.1 – Товарна структура експорту українських товарів до Німеччини

У структурі експорту українських товарів до Німеччини переважають поставки: електричних машин (17,4%); насіння і плодів олійних рослин (16,8%); одягу та додаткових речей до одягу (6,3%); руди, шлаки і зола (6,0%), меблів (5,8%); реакторів ядерних; котлів, машин (5,8%); виробів з чорних металів

(5,3%); деревини і виробів з деревини (5,0%); чорних металів (4,2%); зернових культур (3,0%) [6].

Рисунок 2.2 – Товарна структура імпорту з Німеччини до України

У структурі імпорту з Німеччини домінувало надходження: реакторів ядерних, котлів, машин (18,2%); засобів наземного транспорту крім залізничного (15,7%); електричних машин (9,9%); фармацевтичної продукції (8,5%); пластмаси, полімерних матеріалів (6,0%); палива мінерального, нафти і продуктів її перегонки (4,6%); різноманітної хімічної продукції (4,2%), приладів та апаратів оптичних, фотографічних (2,9%); паперу і картону (2,6%)[6].

В січні 2021 року, виповнилося 5 років, як вступила в дію, угода про зону вільної торгівлі між Європейським Союзом та Україною. Відтоді обсяги експорту та імпорту зросли, але Україна більш імпортує з Європи, ніж експортує туди. Загалом від 2016 року, обсяги двосторонньої торгівлі товарами та послугами між Україною та Німеччиною зростали, але в 2020 році пандемія дещо знизила показники (табл. 2.1).

По проходженню трьох років дії Зони вільної торгівлі (ЗВТ) торговельний оборот між країнами піднявся на 12,9% і становить 9,1 млрд. доларів. Експорт товарів і послуг піднявся на 21,7% до 2,8 млрд. доларів, тоді як імпорт піднявся

на 9,5%, сягнувши 6,3 млрд. доларів. Станом на грудень 2020 року експорт становив понад 1 млрд 875 млн доларів, а імпорт – 4 млрд 817 млн доларів [9].

Що стосується інвестицій, то ситуація не є сприятливою, адже станом на жовтень 2020 року ми можемо спостерігати відтік грошей (-379 мільйонів доларів) зі сторони Німеччини. Це найбільший показник серед європейських країн, які вилучили свої кошти з України. У свою чергу, наша країна інвестувала 1,4 мільйона доларів в німецьку економіку.

За даними Міністерства закордонних справ, протягом 2018 року сукупний обсяг прямих інвестицій з Німеччини в економіку України становив 1 млрд. 668 млн. доларів. На той час Німеччина посідала четверте місце серед країн-інвесторів.

Найбільший обсяг інвестицій з Німеччини в Україну спрямовується на промисловість, оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автомобілів та мотоциклів, транспорт, складування, поштові та кур'єрські послуги, фінансову та страхову діяльність, сільське господарство, лісове та рибне господарство[9].

Кількість представництв німецьких компаній в Україні зараз становить близько 250, кількість німецьких компаній та спільних підприємств - близько 950, тенденція зростає. Загалом в Україні понад 1200 компаній з участю німецького капіталу [10].

Таким чином, найближчим часом відносини між Україною та Німеччиною стануть орієнтиром для інших країн регіону щодо можливості плідної співпраці та встановлення взаємовигідних відносин з нашою країною. В наслідок плідної співпраці на сучасному етапі, досягнуто високого рівня взаєморозуміння між народами, спільні інтереси у побудові мирної та стабільної Європи сприятимуть подальшому більш динамічному розвитку українсько-німецьких відносин [11].

Також важливо ще більше активізувати наші економічні відносини та покращити умови торгівлі та інвестицій. Взаємний інтерес до трансформації України в процесі європейської інтеграції, підписання, ратифікація Угоди про асоціацію та набрання чинності Зони вільної торгівлі з ЄС дуже важливі, і це призвело до неминучості європейської інтеграції для України, хоча на сто

відсотків це не відомо, на скільки цей процес буде незворотнім. Україні потрібні ефективні реформи. Вони дадуть поштовх економіці у галузі професійної підготовки висококваліфікованих спеціалістів та менеджерів, що забезпечить конкурентоспроможність українських підприємств. І саме з цього питання Німеччина активно підтримує нашу державу.

В Україні існує багато проблем, які заважають ефективній співпраці з Німеччиною, а саме: загальна економічна та законодавча нестабільність, ненадійна нормативно-правова база, несприятливе інвестиційне середовище, відсутність стабільності та прозорості, високий рівень бюрократії та корупції та інші. Звичайно, в економічній сфері багато аспектів потрібно ретельно розглянути та вдосконалити. Але безсумнівно, що економічні відносини між Німеччиною та Україною мають великий потенціал.

2.2 Проблемні питання зовнішньої торгівлі в українсько-німецьких відносинах

Німеччина є одним з найважливіших європейських партнерів України. Проблеми українсько-німецьких відносин є недостатньо дослідженою сферою.

На сучасній стадії розвитку, економіка Української держави знаходиться у кризовому становищі, але за останні роки ми можемо спостерігати певну стабілізацію економічних процесів. Європейська інтеграція, для економіки нашої країни є історично важливою. Тому, варто вдосконалювати та виводити на новий етап відносини з провідними європейськими країнами. Отже, Німеччина являється однією з найважливіших європейських країн для України, а саме це визначає необхідність зміцнювати українсько-німецькі відносини.

Зв'язки України та Німеччини є дуже важливими для нашої країни. Так як на шляху до Європи, Німеччина являється найближчим сусідом для України та надійнішим торговим партнером впродовж багатьох років. Вона посягає перше

місце в наданні, Україні, двосторонньої допомоги, після США. Оскільки, Україна займає досить вигідне геополітичне положення та потенціал зовнішньоекономічного розвитку, Німеччина відповідно відводить досить важливу роль для співробітництва з Україною.

Повна інтеграція в Європейський світовий простір є пріоритетним питанням для України. З цього ми можемо зробити такі висновки: необхідно активно шукати шляхи ефективної співпраці з європейськими партнерами, поліпшувати інвестиційний клімат та залучувати нових іноземних інвесторів. Німеччина являється однією з найсильніших країн Європи, а підтримка і співпраця з такою країною означає для України, що Європа готова співпрацювати з нею, як з перспективним, передбачуваним партнером. Саме з цих причин, українсько-німецька співпраця являється досить важливою та навіть пріоритетною [13].

На сучасному етапі проблеми підвищення ефективності зовнішньоекономічної політики держави набувають виключно важливого значення. Це пов'язано, по-перше, з низкою факторів внутрішнього характеру: економіка країни знаходиться на етапі переходу до ринкової системи господарювання, яка знаходиться в ситуації об'єктивної незбалансованості структури економіки та її повільної структурної перебудови; надмірною енергоємністю та ресурсоємністю галузей народного господарства; низькою конкурентоспроможністю національного виробництва, поступове зниження науково-технічного і високотехнологічного промислового потенціалу і т. д. По-друге, це обумовлено системою зовнішніх факторів: надмірною (від 20 до 90%) залежністю української економіки від монопольних ринків імпорту для постачання стратегічно важливих товарних позицій (енергоносіїв, сировини та інших матеріальних ресурсів) для життєво важливих галузей промисловості; наявністю тисяч українських підприємств, задіяних у виробничі цикли, кінцева продукція яких виробляється за межами України; високою залежністю процесу структурно-технологічного реформування української економіки від різних форм зовнішніх джерел фінансування; відсутність розвиненої

зовнішньоторговельної інфраструктури (інформаційної, законодавчої, маркетингової, організаційної, торгової, біржової, виставкової, рекламної та ін.) [12].

Поряд з поліпшенням україно-німецьких торговельних відносин за рахунок збільшення обсягів, поліпшення структури і скорочення негативного сальдо (у торгівлі товарами), актуальним є розвиток нових, більш складних форм економічних відносин між нашими країнами. Це, зокрема,:

- співробітництво на компенсаційній основі;
- виробнича кооперація;
- створення спільних підприємств;
- створення змішаних підприємств на території ФРН;
- регіональне співробітництво;
- багатостороннє співробітництво між Україною, Німеччиною із залученням країн Центральної і Східної Європи.

Визначення основних напрямів активізації та вдосконалення інвестиційного співробітництва між двома країнами, а також механізмів, які забезпечили б його реалізацію, має ґрунтуватися на певних критеріях, що відповідають пріоритетам України, як одержувача та можливостям Німеччини як інвестора. Визначаючи критерії оптимізації структури німецьких інвестицій в українську економіку, необхідно встановити пріоритетні та неефективні напрямки їх надходження для України [14].

Пріоритет повинен включати інвестиції, які в максимальному ступені сприяли б налагодженню технічного і технологічного обміну, впровадженню ноу-хау та управлінського досвіду, розвитку промислової кооперації, підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Однак у майбутньому необхідно обмежити можливість використання сировинної бази німецьким інвесторам і дешевої робочої сили для виробництва в Україні напівфабрикатів для продукції, яка могла б стати предметом німецького, а не українського експорту. Крім того, важливу роль відіграють

інвестиції в розвиток фінансово-банківської, страхової, транспортної та інших інфраструктур, які розширюють поле для активізації інвестиційної діяльності. До "небажаних" інвестицій можна віднести інвестиції, які викликають негативні наслідки, наприклад, пов'язані з перенесенням шкідливих виробництв в Україну або здійснюються в неперспективних з макроекономічної точки зору галузях або неефективних підприємствах, що спотворює структуру розподілу ринкових ресурсів і в кінцевому рахунку, призводить до збереження кризового стану української економіки. Також "небажаними" є інвестиції, що представляють ризик монополістичного ринку, вкладаючи великі суми грошей в найбільш перспективне підприємство галузі, іноземний інвестор не тільки загрожує існуванню інших виробників, але і часто вимагає виняткових прав і пільг від держави-одержувача.

Зміна акценту із зовнішньоторговельних відносин на інвестиційне співробітництво може стати стратегічним напрямком співпраці між господарствами двох країн. Україна, звісно, зацікавлена в залученні інвестицій у виробництво і переробку сільськогосподарської продукції, технічну реконструкцію нафтопереробної промисловості, перепрофілювання і технічне переозброєння металургійної промисловості та машинобудування, використання альтернативних джерел енергії в електроенергетиці (в чому Німеччина має значний досвід), також в хімічній (сірка, мінеральні добрива, броміди та ін.) і фармацевтичній промисловості. Необхідно підкреслити прибутковість інвестиційного співробітництва в агропромисловому комплексі з урахуванням потреб не тільки нашої країни, модернізації залізничної та автомобільної мережі і т.д. Вже тривалий період часу українська сторона зацікавлена в налагодженні співпраці в галузі виробництва бронетанкової та артилерійської техніки, а також комерційних запусків космічних апаратів на базі українських ракет-носіїв. Також Німецька сторона, в свою чергу, проявляє інтерес до розробки і закупівлі результатів наукових досліджень в українських науково-дослідних інститутах з питань переміщення об'єктів у водному середовищі, утилізації зброї і військової техніки в Україні.

Аналіз торговельно-економічних відносин між Україною та Німеччиною щодо просування українських товарів і послуг на зовнішні ринки в останні роки свідчить як про певну ефективність, так і про наявність проблем, які необхідно вирішити. Зокрема, з метою подальшого розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та Німеччиною, доцільно:

1. Трансформація структури експорту шляхом підвищення конкурентоспроможності експортного потенціалу шляхом модернізації існуючих і створення нових високотехнологічних галузей промисловості;
2. Забезпечити поліпшення виставкової діяльності шляхом підтримки участі українських компаній-експонентів у найбільш значущих виставкових заходах, що проводяться в Німеччині;
3. Створити механізми державної підтримки розвитку мережі закордонних представництв українських фірм та асоціацій у Німеччині;
4. Ініціювати створення спільних українсько-німецьких торгових палат для розширення торговельного та інвестиційного співробітництва;
5. Активізувати міжрегіональне співробітництво, таке, що відповідає вимогам партнерських відносин в умовах ринкової економіки.

Отже, підводячи підсумки, можна сказати, що зовнішньоекономічна співпраця між Україною та Німеччиною є досить успішною. З кожним роком відносини в галузі торгівлі, інвестицій і спільних підприємств набирають все більший імпульс. Однак, на жаль, є й певні проблеми, які перешкоджають їх розвитку між Україною та Німеччиною, які потребують швидкого вирішення.

З ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З НІМЕЧЧИНОЮ

Перспективи розвитку зовнішньоторговельних зв'язків України з Німеччиною є принципово важливою стратегією Міністерства закордонних справ України (МЗС). Такі відносини спроможні призвести до «підйому» нашої економіки, адже разом з торгівлею Федеративна Республіка Німеччина вкладає значні інвестиції в наші приватні та державні підприємства.

На сучасному етапі, коли країна переходить від стадії розвитку на основі основних факторів до реального результату, заснованого на активних інвестиціях, Україна повинна звернути увагу на модернізацію базових вимог (якість закладів, інфраструктура, макроекономічна стабільність, охорона здоров'я та початкова освіта) і частково на інвестиційні переваги (вища освіта та професійне навчання, ефективність ринку та ринку товарів, ефективність ринку праці, ефективність фінансового ринку, технологічний рівень та розмір ринку), які є важливими для досягнення вищих конкурентних переваг. Тому, як стало зрозуміло перспективи України не мало залежать від освіти та рівня життя. Згадаємо про намагання України вступити до Європейського Союзу (ЄС), адже це відкриє нашій державі багато нових торгово-економічних шляхів з Федеративною Республікою Німеччина. Україна зможе розширити асортимент товарів, які вона експортує і також їй більш відкриється ринок військової техніки Німеччини, що є для неї важливою перспективою. Для України, насамперед, є важливим ринок якісної та сучасної військової техніки, адже на неї великий попит у Військових сил України.

Не можна забувати про ще деякі політично-економічні моменти, які призводять до погіршення наших торгово-економічних відносин з Німеччиною зараз і в майбутньому. Зокрема, найважливішою проблемою є агресивний щодо України проєкт Росії «Північний потік-2». Саме Північний потік-2 – це проєкт розширення активного в Балтійському морі газогону «Північний потік»

довжиною 1234 кілометри. За планом, газогін повинен проходити через економічні зони та територіальні води п'яти країн, а саме: Данії (147 км), Німеччини (85 км), Росії (118 км), Фінляндії (374 км) і Швеції (510 км).

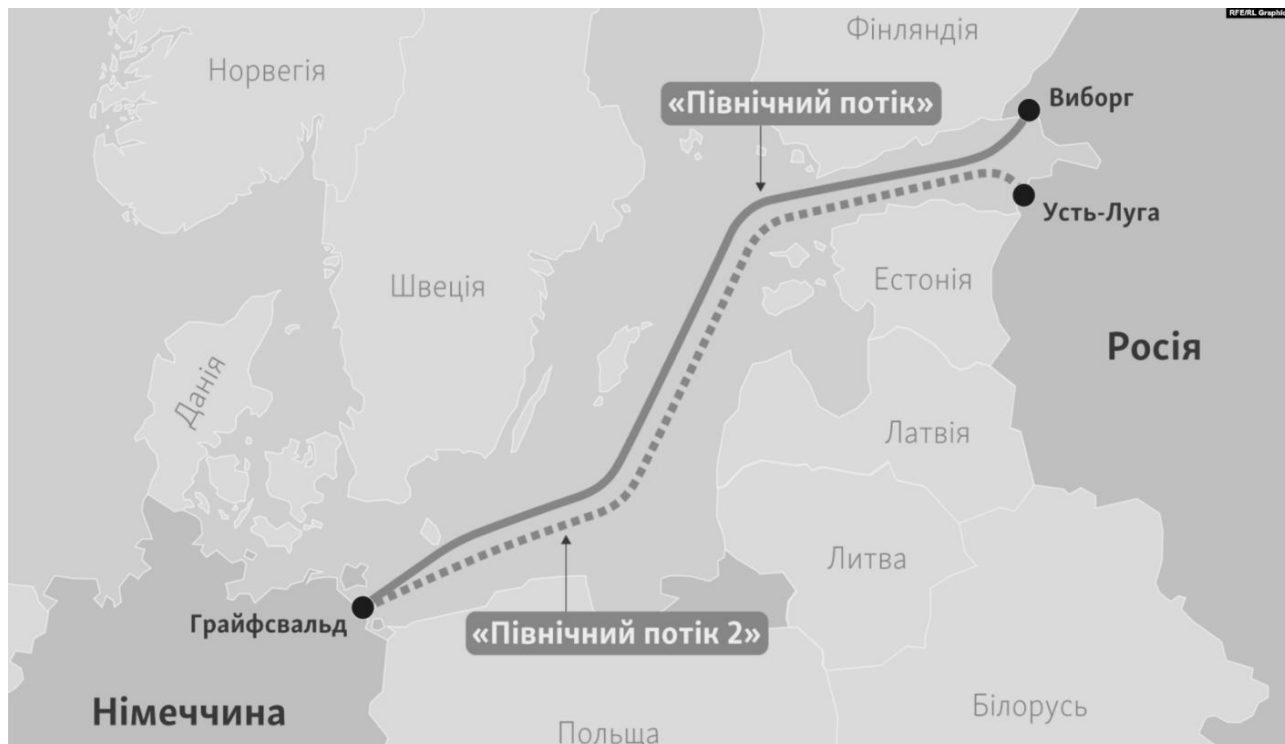

Рисунок 3.1 – Схема прокладання проекту Росії «Північний потік-2»

Стартовий план проекту передбачає будівництво й роботу двох ниток газогону загальною потужністю 55 мільярдів м³ газу на рік через Балтійське море до Німеччини. Маршрут проходить уздовж першої нитки Північного потоку. Для України такий сценарій є економічно не вигідним і завдасть значних збитків річному бюджету України. Якщо розбирати, то у нас в цьому питанні є союзники Сполучених Штатів Америки, вони вводили санкції та впроваджують агресивну політику щодо газового потоку «Північний потік-2». Та все ж попри посилення санкцій, Росія завжди відновлює будівництво газопроводу «Північний потік-2» дном Балтійського моря. Прокладання труби можуть і хочуть закінчити вже влітку цього року, тобто за найкоротші строки. Найбільше, в разі реалізації проекту, може постраждати саме наша держава. І йдеться не лише про економічні втрати через те, що транзит газу в Європу, а саме в Європейський

Союз (ЄС), піде в обхід країни. Всі ставки, на думку експертів, значно вищі. «Північний потік-2» повністю може розв'язати Росії руки в плані повномасштабної війни з Україною, що, звісно, не є добрим прогнозом, але цілком реальним і вірогідним.

Отже, які саме загрози для нас і відносин з Німеччиною? Одна з них – це втрати для бюджету, адже зараз Росія платить за використання української труби. Відомо, що в кінці 2019 року Україна та Росія підписали п'ятирічний контракт на транзит газу в Європу. За умовами договору – за саме використання українського газопроводу Росія заплатить щонайменше 7 мільярдів доларів, що є досить значною сумою для нашого бюджету. Окрім цього, постраждати може і сама українська газотранспортна система. Двома нитками нового газопроводу «Північний потік-2» Росія зможе прокачувати до Європи 55 мільярдів кубометрів газу в рік. Це, на думку експертів, дозволить Росії повністю відмовитися від українського транзиту. І піти на такий підступний план в даній «гібридній» війні Росія може значно раніше, ніж закінчиться п'ятирічний контракт.

Якщо дивитись з боку Німеччини, то такий план Росії з Північним потоком-2 є досить вигідним, ФРН допомагає Росії в будівництві. Українській владі треба терміново вирішувати цю агресивну ініціативу держави-агресора, адже в описаному матеріалі вище, стає зрозумілим, що це може негативно вплинути на бюджет країни та українську газотранспортну систему, яку може знищити такий проєкт як «Північний потік-2».

Також з важливих проблем є частинне підігрування Федеративної Республіки Німеччини, Росії. Багато Російських проєктів є вигідними Німеччині і відмовляти від таких пропозицій, на погляд ФРН, не стратегічно правильно.

Так, як для України «Північний потік-2» є не вигідним та несе за собою значні втрати для нашого бюджету, ми маємо боротися за економічне благополуччя нашої держави. Газопровід збудований вже на 95%, тому вірогідність того, що він не буде завершений має досить низький відсоток. Наша держава могла сподіватись тіль на санкції накладені США, але за для підтримки

міцних відносин між Німеччиною та США , Байден скасував санкції проти компанії-оператора будівництва газопроводу «Північний потік-2» Nord Stream 2 AG. На даний час, є єдиний спосіб зупинити проєкт – це накладання санкцій на німецьких кінцевих споживачів газу. Але не залежно від описаних вище подій уряд Сполучених Штатів Америки і на далі виступає проти будівництву газогону «Північний потік-2».

Тому, Україна повинна боротися за вплив над Німеччиною з Кремлем. ФРН є вельми важливим партнером нашої держави і нам в жодному разі не можна поступатись головному конкуренту. За для боротьби за сфери впливу над найсильнішою економікою Європи потрібно удосконалювати внутрішній ринок і стимулювати Німеччину до інвестицій у нашу економіку. Таких планів можна домогтися, якщо Україна вирішить проблеми з правовими структурами, буде боротися з олігархічною структурою, зробить всі умови для створення вільного бізнесу, запровадить значні шляхи для розвитку внутрішнього ринку. Всі ці дії відкриють потік іноземних інвестицій до нашої країни.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження, можемо зробити висновки, що українсько-німецькі відносини існують вже досить тривалий час. Німеччина є одним з найважливіших політичних партнерів України. Їхні стосунки підкріплені великою договірно-правовою базою. Тісна співпраця двох цих країн створила зростання рівнів інтегрованості різних галузей економіки та окремих підприємств різних країн.

Співпраця з Німеччиною є для України важливою умовою її інтеграції в світову спільноту, одним з аспектів успіху демократичних перетворень і переходу до повноцінних ринкових відносин, особливо тепер, коли Німеччина стала найбільшим центром економічного і політичного розвитку Європи, прикладом абсолютно нових відносин між державами.

На сучасному етапі, питання регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні, яке стосується зовнішньої торгівлі, набуває особливого значення. Існує безліч правових документів, положень та доктрин, які регулюють дану діяльність. Співробітництво цих держав має певні особливості, що характеризують їх взаємозв'язки, а саме: прагнення української держави до інтеграції в європейські структури і процесів розвитку відносин особливого партнерства з НАТО, підтримка Німеччиною позиції України щодо неприпустимості розміщення ядерної зброї на території країн Центральної та Східної Європи. Також зазначили, що необхідними умовами для виходу на ринок ЄС є певні документи, які визначає Посольство України у Федеративній Республіці Німеччини.

В Україні існує багато проблем, які заважають ефективній співпраці з Німеччиною, а саме: загальна економічна та законодавча нестабільність, ненадійна нормативно-правова база, несприятливе інвестиційне середовище, відсутність стабільності та прозорості, високий рівень бюрократії та корупції та інші. Звичайно, в економічній сфері багато аспектів потрібно ретельно

розглянути та вдосконалити. Але безсумнівно, що економічні відносини між Німеччиною та Україною мають великий потенціал.

Отже, підводячи підсумки, можна сказати, що зовнішньоекономічна співпраця між Україною та Німеччиною є досить успішною. З кожним роком відносини в галузі торгівлі, інвестицій і спільних підприємств набирають все більший імпульс. Однак, на жаль, є й певні проблеми, які перешкоджають їх розвитку між Україною та Німеччиною, які потребують швидкого вирішення.

Україна повинна боротися за вплив над Німеччиною з Кремлем. ФРН є вельми важливим партнером нашої держави і нам в жодному разі не можна поступатись головному конкуренту. За для боротьби за сфери впливу над найсильнішою економікою Європи потрібно удосконалювати внутрішній ринок і стимулювати Німеччину до інвестицій у нашу економіку. Таких планів можна домогтися, якщо Україна вирішить проблеми з правовими структурами, буде боротися з олігархічною структурою, зробить всі умови для створення вільного бізнесу, запровадить значні шляхи для розвитку внутрішнього ринку. Всі ці дії відкриють потік іноземних інвестицій до нашої країни.

Торговельно-економічні відносини між Україною та Німеччиною є взаємовигідними, адже обидві країни отримують користь від співробітництва. Наша держава має більш сировинну спеціалізацію, тому експортує ще неготову продукцію до таких країн як ФРН, що мають потрібні потужності для створення кінцевого продукту. І саме за цією причиною Німеччині вигідно вести торгівлю з нами. Україні ж приносить вигравш таке співробітництво із-за експорту свого продукту та імпорту високоякісних машин та інших товарів ФРН.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Коваль В. В. Брест-Литовська конференція 1918 р.: діяльність делегації УНР по укладенню мирного договору з державами Четверного союзу: Автореферат дис. на здобуття наук. ступ. канд. іст. наук: 07.00.02. – К.: Інститути української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України, 2002. – С. 15.
2. Гай-Нижник П. Україна – Німеччина: фінансово-економічні взаємини (1918 р.) // Науковий збірник Українського Вільного Університету. – Т.23. – Мюнхен, 2018.
3. Малик Я. Й. Україна у міжнародних відносинах ХХ століття [Електронний ресурс] / Я. Й. Малик // Львів: Світ. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <https://library.if.ua/book/10/1065.html>
4. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України в редакції від 25.04.2008 р. № 959-ХІІ [Електронний ресурс] // ВВР. – 1991. – №29. – ст.377. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=959-12>
5. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
6. Торговельно-економічне співробітництво [Електронний ресурс] // Посольство України у Федеративній Республіці Німеччина. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://germany.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobotnictvo>
7. Інститут світової політики. Україна-Німеччина: Як ситуативне партнерство перетворити на пріоритетне [Електронний ресурс]// - Режим доступу до ресурсу: <http://iwr.org.ua/ukr/public/1918.html>
8. Німецько-українські економічні відносини. Посольство Федеративної Республіки Німеччина Київ. URL: <https://kiew.diplo.de/ua-uk/themen/wirtschaft/-/1335924?openAccordionId=item-1250148-0-panel> (дата звернення: 09.05.2021).

9. Слово і діло. Аналітичний портал [Електронний ресурс] // - Режим доступу до ресурсу: <https://www.slovoidilo.ua/2021/01/20/infografika/finansy/spivpracyamizh-ukrayinoyu-ta-yevroproyu-pryami-investyctziyi-ta-zovnishnya-torhivlya-2020-rocz>

10. Посольство Федеративної Республіки Німеччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kiew.diplo.de>

11. Геополітика: Україна в міжнародних відносинах [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://readbookz.net/book/183/6477.html>?

12. Фліссак А. Україна - Німеччина: шляхи співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.disslib.org/kooperatsiy-na-model-rozvytku-dvostoronnikh-ekonomichnykh-vidnosyn-ukrayiny-i.html>

13. Посольство України у Федеративній Республіці Німеччина: торговельно-економічне співробітництво між Україною та Німеччиною [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://germany.mfa.gov.ua/ua/ukraine-de/trade>

14. Пономаренко А. Українсько-німецькі зв'язки в новий час: хроніка подій // Діалог. - 2000. - №1. - С. 22-28.

15. Маркетингова концепція управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_245145_golovniy-lozung-marketingovoi-kontseptsii-upravlinnya---viroblyati-te-shcho-prodaietsya-a-ne-prodavati-te-shcho-viroblyaietsya.html

16. Економічна теорія і математичне моделювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://5fan.ru/wievjob.php?id=47899>

17. Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – № 6. – С.106-108 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.lsej.org.ua

18. Маркетингова концепція управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5199000/>

19. Державна казначейська служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/pro-kaznachejstvo/organizacijna>

struktura/upravlinnya-organizacijno-rozporjadchoyi-roboti-zvyazkiv-z-gromadskisty-ua-mizhnarodnogo-spivrobitnictva

20.Горбач Л.М. Міжнародні економічні відносини: Підручник. - К.: Кондор, 2015. - 266 с.

21.Коломієць А. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків між Україною та Німеччиною [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://conf-cv.at.ua/forum/36-161-1>.

22.Стан торговельно-економічних відносин та інвестиційної діяльності між Україною та Німеччиною [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://germany.old.mfa.gov.ua/ua/ukraine-de/trade>

23.Зовнішньоекономічна політика держави: сутність і напрями реалізації [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://lektsii.org/2-45864.html>

24.Рейтинг конкурентоспроможності країн від IMD. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rate1.com.ua/ehkonomika/proizvodstvo/1404/>

25.Електронний журнал «Ефективна економіка» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=604>

26.Арсененко А. Ю. Порівняльний аналіз умов ведення бізнесу в Україні та постсоціалістичних державах Європейського Союзу / А. Ю. Арсененко [Електронний ресурс]. - Режим доступу до статті: <http://www.nbu.gov.ua/portal>

27.Держкомстат - Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

28.Скрипник Н.Є. Проблеми формування конкурентоспроможної та адаптивної регіональної економіки України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.confcontact.com/20130214_econ/8_skripnik.htm

29.Чернуха І. Зі світу по рейтингу . Імідж України / І. Чернуха. [Електронний ресурс] .- Режим доступу до статті: <http://news.finance.ua/ua/~2/0/all/2009/08/24/169238>

30.Новікова К. І. Світовий досвід митно-тарифного регулювання та можливості його застосування в Україні, Академія митної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу // <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=13564>

31.Офіційний сайт Європейської комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics>.

32.Міжнародна торгівля: сутність, форми, тенденції та особливості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://5fan.ru/wievjob.php?id=72947>

33.Аналіз негативних і позитивних тенденцій перебігу взаємної інвестиційної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kazedu.kz/referat/185735/6>

34.Офіційний сайт Державного Комітету Статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

35.Україна та ФРН: Торговельно-економічне співробітництво. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19214/>

36.Українаформ мультимедійна платформа іномовлення України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3248557-ubta-nalagodzue-torgovelnoekonomichne-spivrobotnictvo-miz-ukrainou-ta-nimeccinou.html>

37.Вокс Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://voxukraine.org/ekonomichni-ta-politichni-vidnosini-mizh-ukrayinoyu-ta-nimechchinoyu-pislya-yevromajdanu/>

38.Торгівля Німеччини з Україною [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B2%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8-%D0%B7%D1%96%D1%81%D1%85%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%8E-%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D1%8E-%D0%B7-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%BE%D1%8E-%D0%B7%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%94-%D0%B7-%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D1%94%D1%8E-%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D1%83%D1%94%D1%82%D1%8C%D1%81%D1%8F/a-50180489>

39. Урядовий портал єдиний веб-портал органів виконавчої влади України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/248895590>

40. Культурно–гуманітарне співробітництво між Україною та Німеччиною [електронний ресурс]. – режим доступу : <http://germany.mfa.gov.ua/ua/ukraine-de/culture>.

41. Двосторонні відносини України та Німеччини [електронний ресурс]. – режим доступу : http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/01-Nodes/Ukraine_node.html

42. Європейська інтеграція: Навч. посібник. / за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко; [М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін.] . – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 344 с.

43. Хомутенко Л.І., Хмелик О.С. Тенденції та перспективи інвестиційного співробітництва України з Європейським Союзом. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Електронне фахове видання. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2015. - Вип. 5. - С.99-103. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-5-2015>

44. Державна митна служба України. Показники зовнішньої торгівлі України [електронний ресурс] – режим доступу : <https://bi.customs.gov.ua/trade/#/>

45. Байден відмовиться від санкцій проти оператора “Північного потоку-2” – ЗМІ. Економічна правда URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/05/19/67401>

46. Alex Plastun, Inna Makarenko, Lyudmila Khomutenko (2019). Exploring price gap anomaly in the Ukrainian stock market. *Investment Management and Financial Innovations*, 16(2). pp. 150-158. [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16\(2\).2019.13](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16(2).2019.13).

47. Хомутенко Л. І., Хомутенко А.В. Теоретичне підґрунтя формування об'єднаної Європи "Житомирська політехніка": Економіка, управління та адміністрування". 2019. № 4 (90), С. 126-132 DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2019-4\(90\)-126-132](https://doi.org/10.26642/ema-2019-4(90)-126-132)

48. Хомутенко Л. І., Терещенко А.С. Сучасні позиції КНР в умовах світової глобалізації. *Бізнес Інформ*. – 2017. – № 12. – С. 60-71.

49.Хомутенко Л.І. Розробка стратегії конкурентоспроможності компанії при виході на міжнародний ринок / Л.І. Хомутенко, О.С. Хмелик // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, 2015. - Вип. 14. - С.181-185.

50.Хомутенко Л.І. Основні напрями та перспективи інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС/ Л.І. Хомутенко // Стратегії економічного розвитку країн в умовах глобалізації: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 26-27 березня 2015 р. – Дніпропетровськ:ТОВ «ДГТ», 2015. – С. 159-161.

51.Хомутенко Л.І. Регіональна політика Європейського Союзу: вектори для України / Л.І. Хомутенко // Тези V міжнародного науково-практичного семінару «Транскордонне співробітництво як форма розвитку міжнародної інтеграції». – Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Луцького НТУ, 2015. – с. 134-138.

52.Хомутенко Л.І., Белявська М.О. Забезпечення ефективності митного контролю // Фінансова система України: проблеми та перспективи розвитку в умовах трансформації соціально-економічних відносин: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (16-18 травня 2013 р., м. Севастополь) / Севастопольський інститут банківської справи Української академії банківської справи Національного банку України ; Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського. – Сімферополь : ТНУ ім. В.І. Вернадського, 2013. –С.312-314.

53.Хомутенко Я.В. Проблеми на шляху розвитку й реалізації експортного потенціалу // Шевченківська весна: економіка: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, / за заг. ред. В.Д. Базилевича: у 2-х тт. Вип. X, Том 1 – К.: Освіта України, 2012. – С.

54.Хомутенко Я.В. Удосконалення експортної політики України та оцінка ефекту зони вільної торгівлі з ЄС на основі гравітаційної моделі / Я.В.Хомутенко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2014. - № 2 (68).- С. 206-214.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

SUMMARY

Syzonenko V.V. Ukraine's foreign trade relations with Germany. - Qualifying bachelor's thesis. Sumy State University, Sumy, 2021.

The qualifying bachelor's thesis is devoted to the study of Ukraine's foreign trade relations with Germany. An analysis of the structure of exports and imports of goods and services. Problems and prospects of cooperation between the countries are revealed, and also ways of improvement of cooperation between Ukraine and Germany are outlined.

Key words: international trade, foreign economic relations, export, import, trade, foreign trade.

Анотація

Сизоненко В.В. Зовнішні торговельні відносини України з Німеччиною. – Кваліфікаційна бакалаврська робота. Сумський державний університет, Суми, 2021.

Кваліфікаційна бакалаврська робота присвячена дослідженню зовнішньоторговельних відносин України з Німеччиною. Проведено аналіз структури експорту та імпорту товарів та послуг. Виявлені проблеми та перспективи співробітництва між країнами, а також окреслено способи удосконалення співпраці між Україною та Німеччиною.

Ключові слова: міжнародна торгівля, зовнішньоекономічні відносини, експорт, імпорт, торгівля, зовнішня торгівля.

ДОДАТОК Б

Спільна декларація про основи відносин між Україною і Федеративною Республікою Німеччина

Дата підписання: 09.06.1993

Дата набуття чинності: 09.06.1993

Україна і Федеративна Республіка Німеччина, усвідомлюючи багатоміжкові культурні, економічні, наукові та людські зв'язки, тривалі періоди плідного співробітництва і різнобічного обміну між їхніми народами, пам'ятаючи про зловісні сторінки недавньої європейської історії, погоджуються про те, що вони якнайтісніше співпрацюватимуть заради добра їхніх народів і тим самим сприятимуть мирові в Європі та в усьому світі. Це відповідає інтересам і найглибшим прагненням українського й німецького народів.

Подолання протиріччя між Сходом і Заходом дало німецькому народові змогу у вільному самовизначенні знову досягти своєї єдності. У вільному самовизначенні став незалежним український народ. Тим самим з'явилися нові перспективи для традиційної дружби між українським і німецьким народами.

Україна і Німеччина керуються бажанням всебічно розвивати відносини дружби, добросусідства і співробітництва.

Вони підтверджують свою відданість цілям і принципам Статуту Організації Об'єднаних ([995 010](#)) Націй, принципам і положенням Хельсінського Заключного акта ([994 055](#)) від 1 серпня 1975 р., Паризької хартії для нової Європи ([995 058](#)), а також інших документів наради з безпеки та співробітництва в Європі.

Вони впевнені у необхідності побудови нової, об'єднаної спільними цінностями Європи та перетворення її у континент миру, безпеки і співробітництва.

Україна і Німеччина підтверджують, що повага прав людини і її основних свобод, а також принципів гуманності, демократії та правової держави є фундаментом для побудови нової Європи.

Вони керуються бажанням надати своїм стосункам нової якості.

II

Україна і Німеччина будуватимуть свої відносини відповідно до норм міжнародного права, додержуючись принципів суверенної рівності, територіальної цілісності, непорушності кордонів, мирного врегулювання спорів, заборони застосування сили або загрози силою і поваги прав людини, включаючи права національних меншин.

Обидві Сторони підтверджують право всіх народів вільно і без втручання ззовні визначати свою долю і здійснювати за власним бажанням свій політичний, економічний, соціальний і культурний розвиток.

III

Обидві Сторони заявляють, що вони поважають територіальну цілісність одна одної.

IV

Україна і Німеччина підтверджують спільну відповідальність за зміцнення миру, стабільності і безпеки в Європі і виступають за перетворення Європи в єдиний простір прав людини, демократії і правової державності.

Вони вирішуватимуть всі спірні питання, які могли б виникати, виключно мирними засобами. Вони виступають за те, щоб цей принцип знайшов застосування у відносинах всіх держав-учасниць НБСЄ одна з одною без будь-яких обмежень.

З цією метою вони підтримуватимуть в НБСЄ, а також у Північноатлантичній Раді співробітництва всі зусилля і заходи, які сприятимуть зміцненню безпеки і побудові загальноєвропейських структур безпеки. Для цього вони робитимуть внесок у зміцнення взаєморозуміння і взаємної довіри також на двосторонній основі. З цією метою вони досягатимуть домовленостей через різнобічні контакти між їхніми міністерствами оборони і збройними силами.

V

Україна і Німеччина підтверджують, що визнаватимуть зобов'язання, які випливають з документів НБСЄ. Обидві Сторони виступають за зміцнення процесу НБСЄ. Вони заявляють про своє беззастережне визнання принципів і положень Хельсінського Заключного акта і Паризької хартії для нової Європи. Вони підтверджують свою відданість демократії, як єдиній законній формі правління.

VI

Обидві Сторони підкреслюють необхідність енергійно продовжувати процес роззброєння і контролю над озброєннями як в галузі ядерних озброєнь та інших видів зброї масового знищення і систем їхньої доставки, так і звичайних озброєнь. Вони надають великого значення найскорішому набуттю чинності і виконанню універсальної Конвенції про заборону хімічної зброї.

Україна і Німеччина дотримуються політики нерозповсюдження і виступають за всебічне зміцнення на рівноправній основі міжнародно-правових договорів і міжнародного режиму, на яких вона базується. Вони розглядають як наріжний камінь міжнародного режиму нерозповсюдження Договір про нерозповсюдження ядерної зброї, стороною якого як держава, що не володіє ядерною зброєю, є Федеративна Республіка Німеччина і до якого з таким же статусом має намір якомога скоріше приєднатися також і Україна.

Федеративна Республіка Німеччина проголошує свою готовність підтримувати Україну в рамках своїх можливостей у виконанні її зобов'язань по роззброєнню.

Вони підкреслюють значення, яке вони приділяють дотриманню і повному виконанню існуючих угод про скорочення і обмеження звичайних озброєнь, про скорочення особового складу, а також про заходи щодо зміцнення безпеки і довір'я. Вони погоджуються в тому, що контроль над озброєннями у Європі повинен слугувати в

майбутньому, перш за все, утвердженню відносин співробітництва у галузі безпеки між країнами НБСЕ. З цією метою обидві Сторони бажають активно використовувати Форум НБСЕ з питань співробітництва у галузі безпеки.

Вони висловлюють свою впевненість у тому, що продовження переговорів по контролю над звичайними озброєннями за участю всіх держав-учасниць НБСЕ після чергової зустрічі НБСЕ у Хельсінкі стане важливим конструктивним елементом нової, заснованої на співпраці системи безпеки на європейському континенті, де мир буде забезпечено меншою кількістю озброєнь.

Обидві Сторони зобов'язуються взаємодіяти у Реєстрі ООН про звичайні озброєння і виявляти стриманість при торгівлі зброєю та військовою технікою, а також запобігати передачі "ноу-хау" зброї масового знищення за допомогою санкцій проти своїх фізичних і юридичних осіб.

Федеративна Республіка Німеччина заявляє про свою готовність до співробітництва з Україною з метою допомогти у розбудові національної системи контролю за експортом.

VII

Обидві Сторони проводитимуть консультації з питань, що становлять обопільний інтерес, на різних рівнях. Вони готові взаємодіяти у рамках міжнародних організацій, членами яких вони є або будуть.

Вони мають намір заохочувати безпосередні контакти на всіх рівнях, включаючи місцеві.

Особливу увагу обидві Сторони приділятимуть розвитку міжпарламентських зв'язків та обмінів.

У своїх відносинах вони широко використовуватимуть позитивний досвід і результати традиційних багаторічних зв'язків між землями й містами Німеччини та окремими регіонами й містами України.

VIII

Обидві Сторони мають намір взаємодіяти у справі розвитку різних форм регіонального й субрегіонального співробітництва.

Вони погоджуються в тому, що для створення єдиної спільної Європи необхідним є прогрес у розвитку загальноєвропейської інфраструктури (транспорт, зв'язок, енергетика). У співробітництві з європейськими організаціями та сусідніми країнами вони розглядатимуть можливості для поглиблення цих зв'язків.

Традиційно тісним зв'язкам в галузі транспорту (автомобільного, залізничного, повітряного, морського і річкового) природно надаватиметься особливе значення.

IX

З метою розширення і зміцнення дружніх зв'язків і співробітництва між Україною і Німеччиною обидві Сторони підтримуватимуть розвиток вільних контактів між своїми

громадянами, а також громадськими і політичними організаціями обох країн. Вони мають намір спрощувати адміністративні процедури і практику здійснення таких контактів, що має особливе значення для взаємного пізнання і зміцнення взаєморозуміння народів обох держав.

X

Обидві Сторони надають особливого значення розвитку взаємовигідного економічного співробітництва. Вони усвідомлюють важливість створення відповідних загальних умов для розвитку промисловості, сільського господарства і сфери послуг в Україні за правилами ринкової економіки.

Україна і Німеччина прагнуть до широкого економічного і промислового співробітництва. Вони надаватимуть підприємствам та іншим суб'єктам господарської діяльності іншої Сторони у межах діючого законодавства можливість вільної діяльності. Обидві Сторони виступатимуть за багатосторонні й тісні контакти та співробітництво між українськими і німецькими підприємствами та іншими суб'єктами господарської діяльності.

Інтенсифікації економічних стосунків служитиме також створення Бюро представника німецької економіки в Україні, яке розпочне свою роботу у 1993 році в Києві, а також відкриття відповідного бюро України в Німеччині.

Беручи до уваги процес оновлення, що відбувається в Україні, німецька Сторона готова надати Україні підтримку словом і ділом у створенні її орієнтованого на ринкову економіку майбутнього, зокрема, в побудові і функціонуванні біржової справи. Обидві Сторони будуть активно взаємодіяти в українсько-німецькій Раді з питань співробітництва за участю провідних представників економіки та високопоставлених представників двох країн на урядовому рівні з метою розвитку двосторонніх економічних і ділових зв'язків та підтримки процесу реформ в Україні під час переходу до ринкової економіки.

Вони намагатимуться розширювати на тих же принципах співробітництво також у галузі енергетики. З цією метою корисним могло б бути створення консорціумів підприємців.

Обидві Сторони погоджуються в тому, що розвиток фінансових відносин між Україною і Німеччиною потребує участі України, як однієї з держав- правонаступниць колишнього СРСР, у врегулюванні питань колишніх радянських боргів з державами, що виникли на території колишнього Радянського Союзу, і у багатосторонньому врегулюванні з кредиторами.

Україна і Німеччина підкреслюють значення правового і соціального забезпечення процесу реформ. Німеччина пропонує свій досвід як допомогу в становленні і розвитку державно-правових структур в Україні, а також свій досвід в галузі заохочення праці, соціального захисту та соціального партнерства, щоб тим самим зробити внесок у сприяння процесові реформ в Україні.

Обидві Сторони надають великого значення взаємодії у підготовці та підвищенні кваліфікації фахівців і керівників у

сфері економіки й готові якісно поглиблювати та розширювати це співробітництво.

XI

Обидві Сторони мають намір здійснювати на основі взаємного інтересу широке співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища і екологічно нешкідливого використання природних ресурсів.

Україна і Німеччина, враховуючи наслідки Чорнобильської катастрофи, висловлюють свою велику зацікавленість у подальшій тісній співпраці в галузі безпеки ядерної техніки, радіаційного захисту, в мінімізації шкоди, заподіяної радіацією.

XII

Обидві Сторони заявляють про своє прагнення розвивати й надалі культурне співробітництво у всіх сферах, включаючи освіту і науку.

Вони підтверджують свою готовність забезпечити всім зацікавленим особам вільний доступ до мови та культури іншої Сторони і підтримувати відповідні державні, громадські та інші ініціативи.

Турбота про культурні цінності однієї Сторони, що знаходяться на території іншої Сторони, їх збереження є природним виявом нових взаємин між Україною і Німеччиною. Вони погоджуються, що втрачені або незаконно вивезені культурні цінності, що знаходяться на їхніх територіях, будуть повернуті власникові або його правонаступнику.

XIII

Україна і Німеччина мають намір співпрацювати на двосторонній і багатосторонній основі з метою боротьби з організованою злочинністю, міжнародним тероризмом, незаконним виготовленням і обігом наркотиків, а також з контрабандою, зокрема, що стосується культурних цінностей.

XIV

Україна і Німеччина погоджуються полегшити доступ до могил, їхнє збереження і догляд і сприяти іншій Стороні у межах можливого у спорудженні померлим гідних меморіалів, що закликають до миру, або кладовищ, і поставити їх під захист закону. Вони підтримуватимуть співробітництво між організаціями, що піклуються про поховання часів війни, на основі угоди про догляд за захороненнями часів війни.

XV

Німеччина вітає прагнення України щодо реабілітації національних меншин, які були депортовані з її території за часів сталінських репресій та надання їм права повернутися в місця їх колишнього проживання, а також сприяти їх компактному розселенню,

маючи на увазі, що права населення, яке там проживає, не будуть обмежені.

Німеччина із задоволенням відзначає, що у цьому зв'язку Україна надає можливість поселитись на її території також німцям, які того бажають, і надалі сприятиме цьому процесові в межах своїх можливостей. У ході поступального розселення німців в Україні Німеччина в межах своїх можливостей надаватиме різнобічну допомогу в культурній, соціальній, економічній, сільськогосподарській сферах, в галузі регіонального планування, а також у зміцненні міжнаціональної і етнічної спільності. Обидві Сторони будуть співробітничати у цьому питанні на урядовому рівні.

Обидві Сторони погоджуються в тому, що сприяння процесу компактного розселення для громадян України німецького походження, які постійно проживають в Україні, або для німців, які туди переселяються, має на меті, не заторкуючи їхнього права на виїзд, допомогти забезпечити їм і їхнім дітям перспективу на майбутнє і знайти батьківщину в Україні.

Україна і Німеччина погоджуються в тому, що українським громадянам німецького походження в Україні, як і німецьким громадянам українського походження в Німеччині, зважаючи на їх вільний вибір, буде забезпечена можливість зберігати мову, культуру, національні традиції, а також вільно сповідувати релігію.

Обидві Сторони підтверджують, що забезпечення культурної самобутності та життєвих прав цих осіб є важливою умовою розбудови дружніх відносин. Виходячи з цього, вони створюватимуть умови і полегшуватимуть в рамках чинного законодавства іншої Сторони проведення заходів, що сприяють цим особам та їхнім організаціям.

XVI

Україна і Німеччина домовились найближчим часом врегулювати практичні питання, що пов'язані з відкриттям та діяльністю посольств у Києві і Бонні.

XVII

Виходячи з того, що Україна є однією з держав- правонаступниць колишнього Радянського Союзу, обидві Сторони погоджуються застосовувати міжнародні договори між Федеративною Республікою Німеччина і Союзом Радянських Соціалістичних Республік у відносинах між Україною і Федеративною Республікою Німеччина до того часу, поки обидві Сторони не домовляться про інше відповідно до їхнього законодавства. З цією метою вони продовжать свої консультації.

Україна і Німеччина підтверджують, що ця Декларація не торкається їхніх зобов'язань щодо договорів та союзів з іншими державами.

Київ, 9 червня 1993 року
(підпис)
Леонід КРАВЧУК

(підпис)
Гельмут КОЛЬ

ДОДАТОК В

ПОСТАНОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Про порядок введення в дію Закону Української РСР "Про зовнішньоекономічну діяльність"

(Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 29, ст. 378)

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **п о с т а н о в л я є**:

1. Ввести в дію Закон Української РСР "Про зовнішньоекономічну діяльність" ([959-12](#)) з 1 липня 1991 року, за винятком положень, зазначених в пункті 2 цієї Постанови.

Ввести в дію статті 11 та 12 Закону з 1 січня 1992 року.

Ввести в дію частину другу статті 21 для підприємств і організацій, що є у державній власності, з 1 січня 1993 року. На період до 1 січня 1993 року державні замовлення на поставку товарів для експорту є обов'язковими для зазначених підприємств і організацій з додержанням граничних обсягів держзамовлень, які встановлюються відповідно до Постанови Верховної Ради Української РСР від 15 жовтня 1990 року "Про запровадження на території Української РСР єдиного державного замовлення на виробництво продукції, виконання робіт (послуг)" ([378-12](#)).

2. До 1 липня 1991 року і надалі до приведення законодавства Української РСР у відповідність із Законом Української РСР "Про зовнішньоекономічну діяльність" ([959-12](#)) чинні законодавчі акти Української РСР, а також рішення Уряду Української РСР та інші підзаконні нормативні акти застосовуються, оскільки вони не суперечать цьому Закону.

Комісіям Верховної Ради Української РСР та Раді Міністрів УРСР до 1 червня 1991 року внести на розгляд Верховної Ради Української РСР пропозиції про приведення законодавчих актів Української РСР у відповідність з Законом Української РСР "Про зовнішньоекономічну діяльність" ([959-12](#)).

3. Раді Міністрів УРСР провести переговори з Кабінетом Міністрів СРСР та Міністерством зовнішньоекономічних зв'язків СРСР про розподіл функцій союзного і республіканського зовнішньоекономічних відомств і до 1 липня 1991 року створити

державний орган регулювання зовнішньоекономічних зв'язків Української РСР.

4. Раді Міністрів УРСР і Національному банку України:

- до 1 червня 1991 року розпочати переговори з Кабінетом Міністрів СРСР та Державним банком СРСР щодо передачі у відповідні фонди Української РСР частки у золотому запасі, алмазному та валютному фондах СРСР;

- до 1 червня 1991 року розпочати переговори щодо визначення частки Української РСР у загальносоюзному зовнішньому боргу та боргу іноземних держав перед Союзом РСР;

- регулярно інформувати Верховну Раду Української РСР про хід зазначених переговорів;

- до 1 серпня 1991 року вжити заходів до створення спеціалізованого акціонерного страхового товариства Української РСР для виконання функцій, передбачених у статті 15 Закону.

5. Президії Верховної Ради Української РСР та Раді Міністрів Української РСР:

- до 1 вересня 1991 року звернутися до відповідних органів республік Союзу РСР з пропозицією щодо створення валютного і митного союзів, а також щодо координації зовнішньоекономічної політики;

- при вирішенні питань частки Української РСР у одержанні кредитів, які набуває Союз РСР, та у погашенні валютного боргу Союзу РСР у Союзно-республіканському валютному комітеті представникам Української РСР приймати рішення від імені Української РСР тільки після узгодження їх з Верховною Радою Української РСР.

6. Міністерству закордонних справ Української РСР:

- провести з відповідними органами іноземних держав консультації щодо можливості створення представництв Української РСР на території цих держав та відповідних іноземних представництв на території Української РСР для забезпечення зовнішньоекономічних інтересів;

- проінформувати іноземні держави та провідні міжнародні економічні організації про основні засади зовнішньоекономічної політики Української РСР у зв'язку з прийняттям цього Закону.

7. Рекомендувати Торгово-промисловій палаті Української РСР створити зовнішньоекономічний третейський суд.

8. Комісії Верховної Ради Української РСР у закордонних справах:

- до 1 червня 1991 року внести на розгляд Верховної Ради Української РСР пропозиції щодо змін і доповнень Конституції (Основного Закону) Української РСР, які впливають з цього Закону;

- розробити проект Постанови Верховної Ради Української РСР про порядок участі Української РСР у діяльності Союзно-республіканського валютного комітету і подати на розгляд Президії Верховної Ради Української РСР до 1 червня 1991 року;

- до 1 жовтня 1991 року внести до Верховної Ради Української РСР законопроекти з питань валютного регулювання, регулювання платіжного балансу, митного регулювання, іноземних інвестицій, порядку здійснення іноземними особами господарської діяльності на території Української РСР, створення спеціальних економічних зон на території Української РСР.

9. Комісії Верховної Ради Української РСР у закордонних справах забезпечити контроль за виконанням Закону Української РСР "Про зовнішньоекономічну діяльність" ([959-12](#)) і періодично доповідати Президії Верховної Ради Української РСР.

Зобов'язати державні органи та установи Української РСР подавати до Комісії Верховної Ради Української РСР у закордонних справах всі підзаконні акти, що регулюють питання зовнішньоекономічної діяльності, і звіти про виконання доручень згідно з цією Постановою.

Голова Верховної Ради Української РСР

Л.КРАВЧУК

м. Київ, 16 квітня 1991 року

№ 960-XII

ДОДАТОК Г

Договір між Україною та Федеративною Республікою Німеччина про розвиток широкомасштабного співробітництва у сфері економіки, промисловості, науки і техніки

Дата підписання: 10.06.1993

Дата набуття чинності: 05.11.1993

Україна та Федеративна Республіка Німеччина, що надалі іменовані "Договірні Сторони",

керуючись принципами і положеннями Заключного акта Наради з безпеки і співробітництва в Європі від 1 серпня 1975 року (994_055), Паризької хартії для нової Європи від 21 листопада 1990 року ([995_058](#)), а також іншими документами НБСЄ, з твердими намірами, після оголошення державної незалежної України 24 серпня 1991 року ([1427-12](#)) і створення єдиної Німеччини 3 жовтня 1990 року, будувати взаємовідносини на обов'язковій міжнародно-правовій основі і відповідно до Спільної декларації про основи відносин між Україною та Федеративною Республікою Німеччина від 1 червня 1993 року ([276_012](#)) і широко розвивати їх,

будучи впевненими в тому, що широкомасштабне співробітництво в сфері економіки, промисловості, науки і техніки між Україною та Федеративною Республікою Німеччина сприятиме підвищенню добробуту населення обох держав і внесе суттєвий вклад в справу налагодження відносин на основі довіри між двома державами,

беручи до уваги рішучість України здійснювати перехід до демократії та ринкової економіки, сповнені бажання сприяти економічному співробітництву в Європі, домовились про таке:

Стаття 1

Договірні Сторони, керуючись принципами рівності, недискримінації і взаємної вигоди, докладатимуть зусиль по неухильній інтенсифікації і диверсифікації двосторонніх відносин у сфері економіки, промисловості, науки і техніки.

Стаття 2

Договірні Сторони сприятимуть торгівлі та співробітництву між підприємствами і організаціями обох держав шляхом вжиття належних заходів на основі відповідного національного законодавства і відповідно до міжнародних зобов'язань.

Враховуючи, в зв'язку з цим, значення питань фінансування і надання середньострокових і довгострокових кредитів, вони у вказаних цілях надаватимуть гарантії для експортних кредитів на можливо сприятливих умовах, дотримуючись відповідного національного і міжнародного права. При цьому Договірні Сторони враховуватимуть взаємозв'язок між експортними гарантіями і

економічним та фінансовим потенціалом відповідної іншої Договірної Сторони.

Договірні Сторони підтверджують свою згоду на співробітництво в рамках міжнародних фінансових організацій, включаючи Європейський банк реконструкції та розвитку.

Договірні Сторони створюватимуть правові і матеріальні передумови для забезпечення безперешкодних контактів між підприємствами і організаціями обох держав.

Важливу роль для здійснення цієї мети Сторони надають Бюро представника німецької економіки в Україні і відповідній українській організації в Німеччині, якщо Україна вирішить відкрити таку організацію.

Сторони заявляють про свою готовність всебічно сприяти їх діяльності.

Стаття 3

Договірні Сторони усвідомлюють значення точної і актуальної економічної і ділової інформації. Тому вони взаємодіятимуть в забезпеченні надання підприємствам та іншим організаціям-учасникам двостороннього економічного співробітництва необхідної для розширення економічних відносин між обома державами інформації згідно з законодавством кожної з Договірних Сторін. Зважаючи на значення, яке мають достовірні й порівняльні статистичні дані для поглиблення економічних відносин між обома державами, Договірні Сторони виступають за тісне співробітництво між Міністерством статистики України та Федеральним статистичним відомством Федеративної Республіки Німеччина.

Стаття 4

Договірні Сторони заявляють про свою готовність ліквідувати або поступово усувати перешкоди для ділових відносин між підприємствами і організаціями обох держав. Для запобігання виникненню таких перешкод через різницю в нормах вони виступають за те, щоб компетентні органи тісно співробітничали в цій галузі. Деталі такого співробітництва будуть урегульовані окремими домовленостями.

Стаття 5

Договірні Сторони заявляють про свою готовність давати підприємствам і організаціям відповідної іншої Договірної Сторони, в рамках своїх міжнародних зобов'язань, максимально широкі права доступу до ринку. На цій основі Федеративна Республіка Німеччина виступатиме за те, щоб Європейське Співтовариство дало Україні ті ж пільги, які вона дає іншим державам з тотожним міжнародним статусом.

Стаття 6

Договірні Сторони заявляють про свою готовність сприяти, згідно з діючим в кожній з держав законодавством, створенню філіалів фірм і організацій. При цьому вони керуються принципом

вільного вибору місця знаходження філіалів. Фірмам і організаціям обох держав в рамках діючих міжнародних зобов'язань повинен бути наданий не менш сприятливий режим, ніж фірмам і організаціям третіх держав. Це положення однаковою мірою діє у відношенні прийому на роботу і трудової діяльності спеціалістів і керівників в рамках діючого законодавства відповідної держави.

Договірні Сторони, в рамках національного законодавства і у відповідності з міжнародною торговельною практикою, дозволяють філіалам фірм і організацій за місцем знаходження на території відповідної іншої Договірної Сторони імпорт устаткування і матеріалів, необхідних для поточної роботи філіалу.

Договірні Сторони забезпечуватимуть максимально можливі полегшення громадянам відповідної другої держави, які тимчасово знаходяться відповідно в іншій державі з комерційними цілями, і є керівними співробітниками або спеціалістами з особливими знаннями про їх фірму, або спеціалістами з вищою освітою чи висококваліфікованими спеціалістами з порівнянною освітою, а також їх найближчим родичам у питаннях вільного пересування по відповідній території, а також у питаннях видачі дозволу на перебування і роботу, і виконання інших формальностей, що необхідні для здійснення ділової або пов'язаної з нею діяльності у відповідності з діючим в кожній із держав законодавством.

Договірні Сторони співробітничатимуть однаковою мірою на основі положень діючого законодавства з питань забезпечення по можливості сприятливіших умов перебування і діяльності їх громадян, які приїжджають на територію відповідної іншої Договірної Сторони з метою заробітку.

Стаття 7

Вільний вибір форм економічного співробітництва, яке включає спільне виробництво, спеціалізацію, субпідряди, ліцензійні угоди, спільні і самостійні підприємства й інші форми капіталовкладень, які здійснюються у відповідності з діючим в кожній із держав законодавством, не підлягає ніяким обмеженням на території відповідної іншої Договірної Сторони.

Стаття 8

Договірні Сторони в межах своїх можливостей вживатимуть відповідних заходів щодо сприяння торгівлі з метою диверсифікації і якісного удосконалення взаємного товарообігу. Сюди відносяться сприяння участі в ярмарках і виставках, проведення семінарів, а також інші контакти, що сприяють взаємній торгівлі.

Стаття 9

Договірні Сторони погодилися приділяти особливу увагу співробітництву у виробництві, зберіганні, переробці й розподілі сільськогосподарської продукції. З цією метою вони в межах своїх можливостей підтримуватимуть і заохочуватимуть відповідну діяльність підприємств і організацій обох держав, зокрема, в

галузі виготовлення машин і устаткування для виробництва, зберігання, переробки і транспортування сільськогосподарської продукції.

Стаття 10

Договірні Сторони досягли єдиної думки про те, щоб в межах своїх можливостей підтримувати і заохочувати співробітництво підприємств та організацій обох держав в таких галузях:

- хімія і фармацевтика;
- машинобудування;
- інфраструктура, транспорт і телекомунікація;
- металургія;
- регіональне планування, житлове і міське будівництво.

Цей перелік не є вичерпаним. Співробітництво здійснюватиметься в усіх галузях економіки, які становлять взаємний інтерес, за участю, передусім, середніх і малих підприємств.

Стаття 11

Договірні Сторони згодні з тим, що велике значення для успіху зусиль по реорганізації української економіки має переведення військового виробництва на цивільну продукцію (конверсія). Тому вони домовились про тісне співробітництво в цій галузі і в межах своїх можливостей підтримуватимуть відповідні проекти.

Стаття 12

Договірні Сторони інтенсифікують співробітництво в галузі раціонального екологічно нешкідливого використання сировинних матеріалів і енергоносіїв в межах діючих в цій сфері організацій і посиляться в зв'язку з цим на двосторонню Угоду про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища від 10 червня 1993 року ([276 004](#)). Вони заявляють про свою готовність поширювати промислове і науково-технічне співробітництво на такі сфери, як екологічний моніторинг, запобігання технологічним небезпекам і аваріям, обробка і кінцеве захоронення токсичних і небезпечних відходів, запобігання і зменшення забруднення повітряних і водних басейнів.

Стаття 13

Договірні Сторони в межах своїх можливостей сприятимуть науково-технічному співробітництву відповідно до Спільної заяви Державного Комітету України з питань науки і технологій та Федерального Міністерства наукових досліджень і технологій ФРН про науково-технічні відносини. З цією метою вони підтримуватимуть контакти і співробітництво між вченими, спеціалістами, науковими організаціями і підприємствами обох держав при вирішенні науково-технічних проблем і здійснення спільних дослідних проектів.

Конкретні питання цього співробітництва безпосередньо погоджуватимуться між організаціями Договірних Сторін, які беруть в ньому участь.

Стаття 14

Договірні Сторони визнають вирішальне значення ефективного захисту прав інтелектуальної власності для економічного, промислового і науково-технічного співробітництва. Вони заявляють про свою готовність до співробітництва в цій сфері, в яку, зокрема, входять авторські права, патенти, корисні моделі, промислові зразки і моделі, товарні знаки, торгові найменування, виробничі і комерційні секрети, технологія, "ноу-хау" і "гудвіл", і обмінюватись інформацією про правові приписання і процедури, які діють на їхніх територіях для захисту інтелектуальної власності.

Стаття 15

Договірні Сторони підтверджують свою думку про те, що заохочення і взаємний захист інвестицій на відповідній території є важливою передумовою успішного економічного співробітництва і залучення інвестицій з території іншої Договірної Сторони. Деталі регулюються Угодою про сприяння здійсненню і взаємному захисту інвестицій між Договірними Сторонами від 15 лютого 1993 року ([276 415](#)).

Стаття 16

В цілях інтенсифікації економічних відносин між Договірними Сторонами і сприяння транскордонним інвестиціям підприємств проводитимуться консультації експертів по підготовці Угоди про уникнення подвійного оподаткування у сфері податків на прибутки і майно ([276 001](#)).

Стаття 17

Федеративна Республіка Німеччина заявляє про свою готовність підтримувати створення ринкової економіки в Україні. На додаток до заходів по наданню допомоги, які проводяться міжнародними організаціями, вона пропонує консультативну і технічну допомогу. Вона готова надавати Україні той досвід, який був накопичений під час переходу від планового господарства до ринкової економіки в нових Федеральних землях Федеративної Республіки Німеччина.

Договірні Сторони погодились про тісне співробітництво у створенні ринкових структур в Україні шляхом надання відповідної консультаційної підтримки, зокрема, по створенню умов для ринкового господарства. Федеративна Республіка Німеччина готова також надавати консультаційну підтримку при створенні мережі соціального забезпечення.

Договірні Сторони досягли єдиної думки про те, що консультаційна підтримка в галузях економіки повинна бути зосереджена переважно на таких основних напрямках:

- приватизація і демонополізація підприємств, торгівлі і сектору розподілу товарів;
- утворення структур середнього і малого підприємництва;
- утворення системи по наданню фінансових послуг;
- сільськогосподарський сектор;
- співробітництво в галузях безпеки ядерних реакторів.

Умови консультативної діяльності німецьких експертів в Україні будуть урегульовані окремою міжурядовою угодою.

Стаття 18

Договірні Сторони згодні з тим, що професійна підготовка і підвищення кваліфікації спеціалістів і керівних кадрів економіки мають велике значення для проведення процесу ринкових реформ. Вони, в зв'язку з цим, звертають увагу на Протокол між Урядом України і Урядом Федеративної Республіки Німеччина про співробітництво в галузі професійної підготовки і підвищення кваліфікації спеціалістів і керівних кадрів економіки і економічної адміністрації від 16 лютого 1993 року ([276 014](#)). Федеративна Республіка Німеччина заявляє про свою готовність розповсюджувати існуючі програми сприяння на Україну і, по можливості, розширити їх. Договірні Сторони стимулюватимуть свої підприємства і організації, інтенсифікуватимуть своє співробітництво в галузі професійної підготовки.

Стаття 19

Договірні Сторони єдині в тому, що самоврядувальні економічні спілки, асоціації, інші недержавні структури управління економікою, є міцною складовою частиною ринкового устрою. Федеративна Республіка Німеччина заявляє про свою готовність в межах своїх можливостей підтримувати і заохочувати зусилля України, що направлені на утворення вищезазначених структур, зокрема, системи торговельно-промислових, а також ремісничих палат.

Стаття 20

Договірні Сторони дотримуються єдиної думки про те, що українсько-німецька Рада з питань співробітництва створює організаційні рамки для економічного співробітництва обох держав. Завдання Ради з питань співробітництва полягає в тому, щоб дати імпульс економічним відносинам обох держав і діловим контактам між їхніми підприємствами і визначити пріоритети в сфері співробітництва Договірних Сторін з метою сприяння процесу ринкових реформ в Україні.

Рада з питань співробітництва проводитиме свої засідання по черзі на території кожної з Договірних Сторін. Засідання проводитимуться за умови спільного головування керівних представників Уряду України і Федерального Міністерства економіки Федеративної Республіки Німеччина.

Порядок денний окремих засідань Ради з питань співробітництва визначатиметься Договірними Сторонами завчасно. При цьому Договірні Сторони керуватимуться вимогами тематичної гнучкості і ефективності проведення засідань. В спільних засіданнях братимуть участь керівництво підприємств та інші відповідальні представники економіки обох держав.

При Раді з питань співробітництва існує робоча група по консультаціям в сфері ринкової економіки, діяльність якої в основному здійснюється під керівництвом представників Урядів Договірних Сторін.

Договірні Сторони єдині в тому, що засідання Ради з питань співробітництва, в кожному випадку, мають бути використані для обміну думками з питань економічної політики.

Стаття 21

Україна висловлює бажання про якнайшвидшу інтеграцію в світову систему розподілу праці і міжнародної торгівлі. Федеративна Республіка Німеччина погоджується підтримувати відповідні зусилля України.

Договірні Сторони прагнутимуть до тісного співробітництва з усіх сфер цього Договору в міжнародних організаціях і установах, членами яких вони є або збираються стати.

Стаття 22

Цей Договір набуває чинності в день, коли Уряди Договірних Сторін повідомлять один одного шляхом обміну нотами про те, що необхідні внутрішньодержавні процедури для набуття ним чинності виконані. День надходження останньої ноти буде розглядатися як дата набуття чинності.

Стаття 23

Цей Договір укладається строком на десять років. Потім він автоматично продовжується на кожні п'ять років, якщо жодна з Договірних Сторін в письмовій формі не зробить заяву про його денонсацію не пізніше, як за шість місяців до закінчення строку його дії.

Стаття 24

З дня набуття чинності цим Договором втрачає чинність у відношеннях між Україною і Федеративною Республікою Німеччина Договір між Союзом Радянських Соціалістичних Республік і Федеративною Республікою Німеччина про розвиток широкомасштабного співробітництва у сфері економіки, промисловості, науки і техніки від 9 листопада 1990 року.

Здійснено у м. Києві 10 червня 1993 року в двох примірниках, кожний українською та німецькою мовами, при цьому обидва тексти мають однакову силу.

За Україну

(підпис)

Леонід КРАВЧУК

За Федеративну Республіку
Німеччина

(підпис)

Гельмут КОЛЬ